

Es Busqueret s'en va de viatge

Descobreix Península Valdés

Cristina Fiol ¹

El passat mes de setembre em vaig embarcar cap a un llunyà viatge a la península Valdés, a la Patagònia argentina. L'oportunitat va venir de la mà de NISSUS (www.nissus.org). Aquesta organització, amb seu física a Palència, ofereix cursos de caire faunístic al llarg de tota la geografia espanyola i més enllà de les nostres fronteres. Cada any es prepara una programació molt variada per tal d'ampliar el nostres coneixements sobre mamífers, aus, rèptils i amfibis. L'any passat era el segon any que s'organitzava el curs de biologia i ecologia de mamífers marins a la Patagònia argentina: la millor excusa per viatjar a aquelles

terres i aprendre el màxim possible sobre aquests animals, però també l'oportunitat per veure una petita mostra de l'avifauna argentina i molt més.

El punt de partida fou l'aeroport de Madrid el 16 de setembre a les 20h. Des d'allà, onze hores de vol ens separaven del continent Sud-americà. Un cop arribats a l'aeroport internacional de Buenos Aires, tocava canviar a l'aeroport de vols interns a l'altre costat de la gran ciutat i a continuació dues hores més per arribar a Trelew (ciutat d'origen gal·lès), ja dins territori patagònic. Finalment, després d'altres dues hores de bus arribàvem, la nit del dia

Punta Delgada, colònia d'elefants marins. Foto: C.Fiol

(¹) barratxina@hotmail.com

Colònia d'elefants marins, *Mirounga leonina*. Foto: C.Fiol

17, esgotats i amb sis hores menys, a Puerto Pirámides, dins la península Valdés.

La durada total del viatge va ser de 13 dies, comptant el temps gastat en el trajecte d'anada i tornada. El curs constava d'una sèrie de classes teòriques complementades amb sortides per tota la península per fer avistaments de balenes i dofins, visites a colònies d'elefants marins i a zones d'atacs d'orques. També es va visitar una colònia de Pingüins de Magallanes i es va aprofitar per conèixer altres espècies de la zona i un poc d'història d'aquest magnífic lloc.

La Patagònia és la zona més austral del territori continental argentí. Comprèn les províncies de Río Negro, Chubut i Santa Cruz. La Península Valdés, que es troba dins la província del Chubut, té una superfície

d'uns 3.625 km², molt similar a l'illa de Mallorca, i una alçada màxima de 110 m on es combinen penya-segats i platges espectaculars, extenses superfícies de dunes i llargues planes d'estepes. Declarada Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO el 1999, alberga varies reserves naturals, reserves de fauna i parcs marins. Poblada des de fa 10.000 anys per varies tribus indígenes, va suportar diferents episodis de colonitzacions fins que el 1900 quedà establert el poble de Puerto Pirámides, lloc auster, de gent molt agradable i única zona urbana de la península; allà s'inicià el nostre recorregut.

Aquest petit poblet està dedicat gairebé exclusivament als avistaments de Balena franca austral (*Eubalaena australis*). Aquesta espècie, distribuïda únicament a l'hemisferi sud, es desplaça fins al Golfo Nuevo

Pingüi de Magallanes, *Spheniscus magellanicus*, a Punta Norte. Foto: C.Fiol

per reproduir-se i hi torna, al cap d'un any, per parir; per això és de les millors zones d'observació de la Balena franca i la seva cria, una experiència inoblidable. Però des de les seves platges i penyasegats poguérem observar altres espècies. Arreu hi havia la Gaviota cocinera (*Larus dominicanus*), espècie molt comú i que sovint molesta a les balenes intentant arrabassar-li trossos de pell i greix. També vérem Ostrero comú (*Haemantopus palliatus*) i Ostrero negro (*H. ater*) tot pasturant per la vorera cercant aliment i acompanyant-nos amb els seus reclams en les nostres passejades pel litoral. Altres espècies bastant comunes i bones de veure foren el Loica comú (*Sturnella loica*), en el que el mascle presenta un vistós baverall vermell que mostrava orgullós mentre cantava al cap damunt dels pocs arbusts que hi

havia. Descansant sobre les roques o uns metres dins l'aigua no era difícil veure varies espècies de corbmarins com Cormorán real (*Phalacrocorax albiventer*) i Cormorán gris (*P. gaimardi*), Pato crestón (*Lophonetta specularoides*), així com algun Macá, nom generalista per algunes espècies de Podiceps que no vàrem poder identificar. Pels penya-segats costaners poguérem observar el Halconcito colorado (*Falco sparverius*) i sempre acabava per comparèixer el majestuós Jote cabeza colorada (*Cathartes aura*), vérem fins a set exemplars volant junts.

Des de Puerto Pirámides, com a campament base, ens desplaçàrem fins a la Reserva faunística de Punta Delgada, a l'extrem sud-est de la península. Allà trobam el far del mateix nom i una acollidora estància on passàrem quatre dies

per poder observar i estudiar el comportament dels Elefants marins (*Mirounga leonina*). Al llarg del camí, travessant immenses esplanades de gramínies amb pocs arbusts baixos, ens aturarem a contemplar les Salinas Grandes i la Salina Chica, on hi havia alguns exemplars del que identificarem com Flamenco austral (*Phoenicopterus chilensis*). A més vérem dues de les espècies més conegudes de la zona; el Choique (Lesser rhea) de la família dels estruços i la Mara o mal anomenada Liebre patagónica (*Dolichotis patagonicum*) ja que es troba més a prop dels cangurs que dels lagomorfs. En les platges de Punta Delgada hi trobam el apostadero d'elefants marins més important de tota la península Valdés. Aquests pinnípedes només toquen terra per mudar el pelatge i per reproduir-se. Allà fórem testimonis d'algunes lluites dels impressionants mascles (fins a 5 m de longitud i 2.500 quilograms de pes) en l'intent de fer-se amb alguna de les femelles de l'harem. També allà es formen colònies de Lleons marins (*Otaria flavescens*). En les dates en que nosaltres visitàrem la zona encara no havia arribat el gruix de la població; només poquets adults i alguns joves, anomenats carinyosament winners (per haver aconseguit sobreviure el seu primer any i retornar al lloc de naixement), vagaven despistats entre els elefants marins. Exemplars de Gaviota cocinera i Paloma antàrtica (*Chionis alba*) volaven i corrien aquí i allà buscant restes de placentes dels naixements recents.

Dos dies suportant el vent del sud, provinent de la gèlida Antàrtida!, ens bastaren per adonar-nos de la

duresa de la vida en aquest inhòspit lloc. No pareixien molt afectats els Petreles gigantes (*Macronectes* sp) i els Gaviotines sudamericanos (*Sterna hirundinacea*), els primers constantment sobrevolant els nostres caps i els segons units en grans grups sobre illetes costaneres aguantant l'embat del vent.

Després del nostre retorn a Puerto Piràmides, el següent lloc a visitar va ser la Reserva faunística de Punta Norte. Per arribar-hi havíem de travessar el cor de la península; és en aquesta zona central on trobam l'autèntica estepa patagónica d'arbusts escleròfils espinosos com per exemple el Calafate (*Berberis* sp), i on es concentren els grups més nombrosos de Guanacos (*Lama guanicoe*). També poguérem observar un petit grup de Cauques comunes (*Chloephaga picta*), alguns exemplars de Martineta común (*Eudromia elegans*) i una espècie de Miula d'hàbits diürns, la Lechucita vizcahera (*Athene cunicularia*). Finalment arribàrem a la colònia de Pingüins de Magallanes (*Spheniscus magellanicus*) de Punta Norte. Aquestes aus arriben el mes de setembre des dels mars del sud per preparar els nius, excavats al terra i que reutilitzen any rera any. Posaran un o dos ous i, un cop nascuts els polls, els alimentaran el millor possible per a què estiguin llests per iniciar el viatge cap al sud el mes d'abril. En el moment de la nostra visita la colònia era un espectacle de cants i persecucions per iniciar l'aparellament.

La darrera sortida per la península seria per provar sort a Caleta Valdés. La Caleta està formada per un braç de terra de 35 Km paral·lel a la costa

Choique, *Pterocnemia pennata*, a Punta Delgada. Foto: C.Fiol

amb 6 ò 7 illes interiors. Allà és on es donen els avaraments intencionats de les orques (*Orcinus orca*) per tal de caçar lleons marins desprevinguts. Nosaltres no tinguérem sort, el guardafauna ens va explicar que dos dies abans s'havia vist un grup de tres individus per la zona, però possiblement encara era un poc prest i només estaven de pas. Les orques, mal anomenades balenes assassines perquè en realitat són dofins, es poden identificar perfectament de forma individual per la forma de la seva aleta dorsal i pels dibuixos que les taques blanques i negres formen en el seu cos. Tenen una distribució molt àmplia en els dos hemisferis. Encara que no poguérem gaudir d'aquest animals, va valer la pena visitar el lloc per contemplar la immensitat de les platges i de la Caleta en sí. A més, a l'hora de dinar tinguérem convidats no esperats; el Peludo (*Chaetophractus villosus*), espècie d'armadillo patagònic; la Calandria (*Mimus saturninus*) de la família Mimidae; el Yal negro

(*Prhygitus fruticeti*), tan mascle com femella, i el simpàtic Chingolo (*Zonotrichia capensis*), tots dos de la família *Emberizidae*. Encara que està prohibit, els visitants els donen menjar fent que perdin per complet la por a les persones.

I ja arribava el final del viatge. El comiat de la Patagònia ens el donaren les Balenes franques de Puerto Madryn i els petits dofins endèmics anomenats Toninas overas (*Cephalorhynchus commersonii*) des de Puerto Rawson, ja fora de la Península Valdés.

Aquest ha estat només un resum de l'experiència viscuda mar enllà, una petitíssima part de l'Argentina que val molt la pena visitar. La gent, el paisatge, la fauna i la flora, les tradicions mil·lenàries mesclades amb les actuals són patrimonis que s'han de conservar i respectar allà i a qualsevol altra part del món. Us atreviu a redescobrir la península Valdés?